

Thái Nguyên: Vì sao “miền tránh lũ” lại hóa tâm lũ?

19:10 11/10/2025

Thái Nguyên vốn ít xảy ra ngập lụt, nhưng đợt mưa lớn vừa qua đã khiến nhiều khu vực chìm trong nước. Trước biến đổi khí hậu ngày càng cực đoan, đâu là giải pháp lâu dài để giảm thiểu rủi ro thiên tai?

Phóng viên trao đổi với ông Trần Công Thủy – Phó Viện trưởng Viện Phát triển Kinh tế, Văn hóa, Xã hội Số.

Thưa ông, Thái Nguyên vốn là vùng trung du, ít khi xảy ra ngập lụt nặng, nhưng năm nay lại chứng kiến mức ngập được coi là “lịch sử”. Từ góc nhìn chuyên môn, ông lý giải nguyên nhân nào khiến xảy ra hiện tượng này?

Ông Trần Công Thủy: Những ngày gần đây, chúng ta đã chứng kiến rất nhiều đỉnh lịch sử của bão, của lũ, đặc biệt là các điểm bão lũ vừa qua đã và đang phải chống chịu như thành phố Thái Nguyên và nhiều điểm vùng khác. Liên quan các lưu vực sông và các khu vực bão lũ đã và đang đẩy rất nhiều nguồn nước từ thượng nguồn xuống hạ lưu.

Trận mưa vừa qua không chỉ lớn bình thường mà còn rất nhanh và dồn dập, vượt xa khả năng tiêu thoát của các hệ thống tiêu thoát nước của các thành phố, trung tâm và ngay cả các hệ thống lưu vực sông của chúng ta cũng trở nên quá tải. Bên cạnh đó, có những tình huống cực đoan ngày càng diễn ra thường xuyên, đó là các trận bão dày hơn và có thể nói là bão chồng bão trong thời điểm thiên tai, biến đổi khí hậu hiện nay. Đặc biệt, Việt Nam nằm trong vị trí địa lý chịu tác động rất lớn bởi yếu tố biến đổi khí hậu toàn cầu.

Từ đầu năm đến nay đã có tới 11 trận bão đến với Việt Nam. Đặc biệt, không còn như trước đây là chỉ có những tháng cao điểm của bão, mà ngay trong tiết mùa Thu này chúng ta vẫn đón những trận bão rất lớn, lịch sử như vừa rồi như trận bão Bualoi, trận bão Matmo là ví dụ rất nguy hiểm.

Lưu vực sông của chúng ta cũng đang ở tình huống cao kỷ lục, dòng chảy không được lưu thông bình thường. Nhiều luồng sông, lưu vực sông không được nạo vét thường xuyên, đây là yếu tố mà chúng ta cần nhìn nhận lại sau trận bão lũ vừa qua.

Từ góc độ nhà phát triển nguồn lực đất đai, theo ông đâu là những điểm nghẽn lớn nhất khiến Thái Nguyên bị tổn thương trước mùa lũ?

Ông Trần Công Thủy: Thứ nhất, chúng ta cần có những kịch bản để làm chủ tình hình ứng phó với biến đổi khí hậu ngày càng cực đoan. Cần có sự quản lý lưu vực, đặc biệt là lưu vực sông, các vùng thượng nguồn cũng như đô thị. Cần cơ chế điều phối và xây dựng các điểm có thể cắt lũ ở thượng nguồn trong khi chưa có các đập hồ lớn để quản trị lưu vực.

Thái Nguyên, đặc biệt là thành phố Thái Nguyên, nằm trong vùng ảnh hưởng lớn của lưu vực thượng nguồn sông Cầu. Khi các vùng Bắc Kạn, Cao Bằng gặp mưa cực đoan lên tới 400-500mm, mà chưa có hệ thống hồ đập điều tiết, thì lượng nước mưa lớn với tốc độ dòng chảy cao từ thượng nguồn về khiến trung và hạ lưu không thể chống đỡ được.

Thứ hai, thành phố Thái Nguyên ngập sâu trong biển nước cũng là hậu quả của việc quy hoạch đất đai và phát triển đô thị trong thời gian dài chưa gắn với đầu tư hạ tầng thoát nước tương xứng. Các công trình hạ tầng đó được xây dựng

cách đây trên 20 năm, nay đã không còn phù hợp với bối cảnh khí hậu cực đoan hiện nay. Khi lượng mưa quá lớn, hệ thống thoát nước không đủ năng lực điều tiết, dẫn tới ngập sâu diện rộng.

Thứ ba, một điểm nghẽn khác là công tác cảnh báo và dự báo. Muốn dự báo chính xác, cần dữ liệu đầu vào đủ tin cậy. Bộ Nông nghiệp và Môi trường cùng các cơ quan chuyên môn đã và đang triển khai các dữ liệu để xây dựng mô hình số độ cao cho các khu vực, đặc biệt là đô thị lớn.

Với độ chính xác vài cm, những dữ liệu này phục vụ mô phỏng, lập kịch bản tình huống để khi có mưa lớn, bão lũ cực đoan, chúng ta có phương án điều phối, giảm thiểu rủi ro hiệu quả hơn.

Ông Trần Công Thủy - Chuyên gia nguồn lực đất, Phó Viện trưởng Viện Phát triển Kinh tế, Văn hóa, Xã hội Số, Liên hiệp các hội khoa học và kỹ thuật Việt Nam

Trước tình trạng mưa lũ ngày càng cực đoan, ông có kiến nghị gì về giải pháp lâu dài cho Thái Nguyên và các tỉnh trung du tương tự để tránh bị ảnh hưởng bởi ngập lụt do mưa lũ?

Ông Trần Công Thủy: Để ứng phó hiệu quả, từ nhà quản lý, các tổ chức kinh tế - xã hội đến người dân đều phải cùng vào cuộc, có tầm nhìn và chiến lược dài hạn. Không chỉ trong vài thập kỷ mà có thể 50 đến hàng trăm năm.

Các hệ thống đô thị khi thiết kế, quy hoạch cần tính đến yếu tố linh hoạt, ứng phó thông minh với biến đổi khí hậu. Với công nghệ IoT và AI hiện nay, hoàn toàn có thể dự báo, cảnh báo từ xa, từ sớm, giúp xây dựng các kịch bản trực tuyến, truyền tải thông tin tới người dân và chính quyền để phối hợp ứng phó khi thiên tai xảy ra.

Ứng dụng công nghệ cùng với quản trị biến đổi khí hậu sẽ giúp cộng đồng, cơ quan quản lý và người dân đồng hành trong các kịch bản ứng phó. Khi dự báo được các tình huống ngập lụt diện rộng, cần có kế hoạch di dời tài sản, người dân tới vùng an toàn trong khung thời gian cụ thể như 30 phút, 30 giờ hay 72 giờ.

Những kịch bản này phải được chuẩn bị kỹ lưỡng, có sự phối hợp giữa các cơ quan, ban ngành và người dân để khi thiên tai xảy ra không bị động, giảm thiểu tối đa rủi ro do biến đổi khí hậu gây ra.

Xin cảm ơn ông!

Theo vov.vn